

VERSLAG

OVER

het bestuur en den toestand der zaken

VAN DE

STAD TURNHOUT,

door het kollegie van Burgemeester en Schepenen
aen den Gemeenteraad,

in zyne zitting van den 1^{en} oktober 1855 voorgedragen.

BREPOLS EN DIERCKX ZONN.

Wijne Heeren,

Overeenkomstig het art. 70 der gemeente-wet zyn wy verplicht, vóór dat gy u met de stedelyke begrooting bezig houdt, UEd. een verslag over het bestuer en den toestand der zaken van de stad te doen. Wy hebben gevolgelyk de eer UEd. het volgende verslag voor te dragen.

Titel I.

Staet der bevolking.

De bevolking van onze stad en derzelver gehuchten op 31 december 1855 bestond uit 14,511 zielen, te weten :

Persoonen : Mannen.	7,128	Vrouwen.	7,385
---------------------	-------	----------	-------

Hier by te voegen :

1° Het getal der geboorten gedurende het jaer 1854	171	204
2° Id. der persoonen die zich gedurende dat tydstip alhier zyn komen vestigen	272	286
	<u>7,571</u>	<u>7,875</u>

Hiervan af te trekken :

1° Het getal der overledenen	148	161
2° Id. der persoonen welke de stad hebben verlaten.	259	269
	<u>407</u>	<u>430</u>
	7,164	7,445

Algemeen totaal 14,607

wezenlyke bevolking op den 31ⁿ december 1854.

Beweging van den burgerlyken stand.

Geboorten, sterfgevallen, huwelyken, echtscheidingen, erkende en gewettigde kinderen.

De volgende staet toont op eene klare wyze aen de

Mede gedragen . 190

Van 55 jaren tot 60 jaren voltrokken.	22
» 60 » 65 » »	17
» 65 » 70 » »	22
» 70 » 75 » »	20
» 75 » 80 » »	18
» 80 » 85 » »	6
» 85 » 90 » »	5

Totaal 300

Volgens opgaf zyn er gestorven, ten gevolge van :

	Thuis.	In 't gasthuis, andere openbare gestichten, enz.
Borstwater	11	5
Krampt	2	1
Groupe	19	9
Geraektheid (apoplexie)	5	2
Kanker	1	2
Kinderbedziekte	4	2
Stuipziekte	27	15
Tering	42	51
Typhus of rotte koorts	6	2
Verongelukking	»	1
Verzwakking	16	28
Totaal	127	117

Overeenkomend totaal 300

Huwelyken.

Tusschen jongens en meisjes	90
» jongens en weduwen	5
» weduwenaren en meisjes	9
» weduwenaren en weduwen	4
In 1855	408
Verskil in meer	12

Echtscheidingen.
Geene.

Erkende kinderen.

In 1854	90
In 1855	97

Gewettigde kinderen.

	JONGENS.	MEISJES.
Van 3 maenden tot 1 jaer	1	1
» 1 jaer tot 2 jaren	1	2
» 2 » 5 »	2	2

Totaal 6

Veranderingen van woonplaats.

Sedert den 1° januari tot en met den 31° december 1854 zyn er in onze stad komen woonen :

Van gemeenten uit deze provincie 198 mann. 212 vr.

Van eene andere provincie van het ryk :

Uit Brabant	24	17
» West-Vlaenderen	2	2
» Oost-Vlaenderen	6	5
» Henegouwen	2	2
» Luik	6	5
» Limburg	7	11
» Luxemburg	5	5
Totaal	50	53
» Frankryk	5	»
» Holland	19	53

Totaal 272 » 286

Er zyn tusschen gemeld tydstip van hier vertrokken :

Naer gemeenten in deze provincie	187	192
» andere gemeenten in het ryk	57	48
» andere koningryken en landen	15	29

259 » 269

Waeruit blykt dat er in onze stad 15 mannen en 17 vrouwen meerder zyn komen woonen dan vertrokken.

Aanmerkingen omtrent het houden der registers van den burgerlyken stand, by koninklyk besluit van den 21 april 1854.

De registers van den burgerlyken stand worden by volharding met de grootste nauwkeurigheid gehouden.

Verificatie der registers van den burgerlyken stand.

De nedergelegde registers over 1854 hebben nogmaels aan den prokureur des konings geene aenleiding tot aenmerking gegeven.

Titel II.

GEMEENTE-BESTUER.

Gemeente-raed.

In onzen gemeente-raed, die overeenkomstig het art. 4 der wet van 30 maart 1836, uit 15 leden moet bestaen, is geene enkele vacatur.

Overigens heeft de kiezing voor de grootste helft des raeds, welke ingevolge het art. 20 der gemelde wet, op den laetsten dyndag der maend october 1854 heeft plaats gehad, voor uitslag opgeleverd, dat de heeren J. A. A. Dierckx, C. Stroobant, F. Donnez, J. Smitz, P. Verrydt, P. Verheyen, wier mandaet op 1° january jl. eindigde, allen met eene groote meerderheid van stemmen als gemeente-raden zyn herkozen geworden. De heer J. J. Nuyens, sedert lang ziekelyk, is door zyn broeder den heer A. Nuyens vervangen.

Voormelde kiezing is op den 10° november jl. door de bestendige deputatie van den provinciale raed geldig verklaerd.

Kollegie van Burgemeester en Schepenen.

Het heeft Zyne Majesteit behaegt van de heeren J. A. A. Dierckx en C. Stroobant, by zyn besluit van 27 december 1854, n° 26, L^r R, als burgemeester en schepen te hernoemen, en gevolglyk in hunne vorige hoedanigheid te bevestigen.

De heer burgemeester Dierckx, is later met eene groo-
tere eer begunstigd geworden. Z. M. heeft Z. Ed. voor
bewezene diensten als burgemeester, provincialen raed,
enz., by besluit van 21 april 1854 tot ridder van zyne orde
benoemd.

Het getal der zittingen van het kollegie, waarvan proces-
verbael in 1854 is opgemaakt, beloopt tot 62.

Personeel en inrigting der burealen.

Zonder verandering.

Kieslysten.

De kieslysten over de jaren 1855 en 1854, geven by
verglyking den volgende uitslag.

Jaer	KIEZING VOOR DE VORMING		
	der wetgevende kamers.	van den provincialen raed.	van den gemeente-raed.
1855	202	269	297
1854	203	275	304
Verschiil	in meer 1	in meer 6	in meer 7
	in min 1	in min 6	in min 7

De herziening van deze lystten heeft nogmaels geene
aenleiding tot reclamen gegeven.
Zie hier de herhalende tabel, der verschillende slaten
en beroepen, waertoe de personen, op de kieslyst voor
de wetgevende kamers gebragt, behooren.

- Advokaten 2
- Aennemers 3
- Ambachtslieden 27
- Ambtenaers of beambten in werkelyken dienst 10
- Artsenylbereiders 2
- Banketbakkers 1
- Brouwers 6
- Eigenaers 5
- Mede te dragen 50

Mede gedragen	56
Genees- en heelmeeesters	4
Gepensionneerde ambtenaers	2
Getitelerde en ongetitelerde edellieden	1
Griffiers	2
Handelaers	23
Herbergiers	6
Kooplieden en slyters	25
Landbouwers	58
Leeraers	5
Ministers der eerediensten	5
Molenaers	7
Notarissen	4
Nyverheidsoefenaers	28
Officiers van het openbaer ministerie	2
Procurcurs of avoués	1
Regters of raedsheeren	4
Renteniers	13
Slagters	2
Tappers	10
Zaekwaernemers	2
Zilvermeders	4
Totaal	262

Lyst der jury.

De naemlyst der persoonen die in onze stad als jury kunnen worden geroepen, en welke alle jaren met de grootste oplettendheid wordt herzien, beloopt voor dit jaer, ten getalle van 52, en in het afgeloopen jaer was hetzelfde 55.

Kiezingen.

De uitslag der gemeente-kiezing welke op den laetsten dynsdag van de maend october 1854 heeft plaats gehad, is hiervoren onder den titel *Gemeenteraad* omschreven.

Bewegingen der zaken van het Bestuer.

Ofschoon de werkzaamheden van het bestuer nog altoos by aenhoudendheid vergrooten, mogen wy zeggen dat ze alle geregeld worden afgewerkt, en dat de briefwisselingen by tyds en met orde geschieden.

Sedert den 1^{en} october 1854 tot den 30^{en} der afgeloopene maend, zyn er behalve de statistieke en menigvuldige andere werkzaamheden 1,179 brieven geschreven.

Stadsschriften.

Zie ons vorig verlag.

Gemeente-goederen.

Roerende en onroerende goederen.

Zie den volgenden titel : *Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.*

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

Er zyn sedert ons laetste verslag geene aenkoopingen gedaen.

Integendeel en, behalve eenige vercochte voorhoofden van wegen, is het zoogenaemd Rhodes-Goir, voor het gedeelte onder Turnhout gelegen, hetwelk men herhaelde malen, zonder liefhebbers te vinden, had te koop geveild; aen ons arbbestuer tegen eenen bepaelden prys, met goedkeuring van de bestendige deputatie van den provincialen raed, vercocht geworden.

Er zyn geene mangelingen geschied.

Betwistbare zaken.

De zaak tegen den heer Van Put ingelegd, is door de regthank buiten alle verwachting, en ofschoon de gemeente Raevens hare aengegane verpligting erkende, tegen de stad gewezen.

De regthank heeft eene andere *appreciatie* dan wy aen den akt van overeenkomst gegeven.

Gemeente-reglementen.

Behalve de wyzigingen welke de regten en de beschikkingen van het octrooi-reglement nopens den invoer der granen en het meel hebben ondergaan, zyn er sedert ons laetste verslag, geene nieuwe stads-reglementen in zwang gesteld.

Titel III.

GEMEENTE-INKOMSTEN.

Ontleding van de gemeente-rekening van 1854 en waerdecering der begrooting voor 1855.

Gewoone en buitengewoone ontvangsten.

A. Gewoone.

Erfelyke inkomsten.

Verhuring van huizen en andere opbrengende gebouwen . . . fr. 1000- » 1000- »

Verkoop van turf, schadden, hout en strooisel 2205-57 1000- »

Gemagtigde heffingen, schattingen en belastingen.

Voor het onderhouden en verbeteren der buertwegen 5579-04 4500- »

Opbrengst van het staengeld op de straten en markten 1879-61 2000- »

Gewoone additionele centimen op de belastingen 5584-65 3500- »

1/3 der belastingen op de honden (1853) 561-26 300- »

Stads oetroot 56510-57 60000- »

Belasting op de boter, wegens de vermoedelyke slyting door de genen die koeijen houden 1756-02 1700- »

Id. op haver, hooi, strooi en voor-gevels der huizen 14056-53 20000- »

Id. op deryulgen op veren of riemen 565- » 370- »

Opbrengst der boeten 599-47 750- »

Andere ontvangsten.

Opbrengst der akten van den burgerlyken stand 79-84 70- »

Mede te dragen. 87575-16 95190- »

Mede gedragen. 87575-16 95190- »

B. Buitengewoone.

Goed slot der vorige rekening 4861-78 »- »

Idem van de begrooting van 1855. »- » »- »

Toelage van de provincie voor de stads teekenschool 500- » 500- »

Id. voor het lager onderwijs 2145- » 2000- »

Id. van het gouvernement voor den steenweg op Arendonck 2480- » »- »

Id. van het gouvernement voor de waterafleiding naer het kasteel 700- » »- »

Id. voor de stom-doove kinderen Verheyen en Strybos »- » 400- »

Verschillende ontvangsten 955-68 2500- »

Verkoop van gemeente heigron- den en jongen mast 2264-79 »- »

Som uit de gelden voor het onder- houd en verbeteren der buertwe- gen bestemd, in de gemeente-kas te storten voor den steenweg op Arendonck 1466-66 »- »

Wedergaef van verschoten gelden aen de weezenhuizen. 50- » »- »

Buitengewoone opcentimen 4187-50 4181-97

Persoonelen omslag voor de nacht- wakers 1191-87 1200- »

Militaire logementen, enz. 594-20 1000- »

Bedrag der te doene leening »- » 15000- »

Id. der buitengewoone op % waer van de magtiging is gevraagd »- » 2444-55

Af te trekken het malislot der reke- ning van 1854, na korting van den boni op de vorige diensten. »- » 8366-75

Blyft fr. 108570-64 115619-59

Gewoone en buitengewoone uitgaven.		
1 ^e Kapittel. Huishoudelyk plaetselyk bestuur	16446-75	16872-24
2 ^e » » Publieke veiligheid en gezondheids-gesteld.	11228-07	12750-00
3 ^e » » Gemeente-werken	6958-12	8000-00
4 ^e » » Handel en scheepvaart		
5 ^e » » Casernering, logem. en militaire transp.	621-69	1000-00
6 ^e » » Publieke weldadigh.	57054- »	54460-00
7 ^e » » Eeredienst	425- »	1025-00
8 ^e » » Openbaar onderwijs	7915-61	9400-00
9 ^e » » Schoone kunsten	1589-60	1500- »
10 ^e » » Gevestigde schuld	7819-75	14787-95
11 ^e » » Regelingen	165-95	69-72
12 ^e » » Herhalingen	11764-97	5444-91
13 ^e » » Buitengew. uitgaven	1072-60	4257-24
14 ^e » » Verschillende uitgaven	1544-77	1470- »
15 ^e » » Nieuwe werken en byzondere uitgaven	12380- »	895- »

Totaal fr. 116964-88 111912-05

Uitkomst van de begrooting voor 1856.

Ontvangsten	fr. 115,649-59
Uitgaven	» 111,912-05

Overschot » 3,737-56

Leeningen en schulden.

Zonder verandering. Zie ons vorig verslag.

Financiële gestellenis.

Onze financiële toestand is sedert ons laatste verslag nog merkelyk verergerd. Wy achten het onnoodig hier van de redenen wydloopig aen te halen. Het is u allen bekend, dat de aenhoudende groote duerte der levensmiddelen, en de groote buitengewoone onderstanden, die wy aen ons armbestuer hebben moeten uitkeeren, hiertoe aanleiding hebben gegeven.

Door de voormelde duerte heeft ons oetroof, dat in 1855 fr. 7,117-19 minder dan de *prévisie* had opgebracht, in 1854 wederom een te kort van fr. 6,689-43 nagelaten.

De gemeente-rekening over het dienstjaar 1852 gaf een *boni slot* op van fr. 25,259-42, en die over 1854 doet een nadeelig slot van fr. 8,414-25 zien. Gevolgelyk, en zoo als wy u reeds *officieuselyk* hebben doen kennen, blyft er ons niets over, hoe pynelyk het ons zy, dan eene kleine verhooging van sommige lasten voor te stellen, en tevens eene leening te doen.

Wy vermeenen andermael eene vermindering van het oetroofregt op de boter, dat al te hoog is, in het belang van den gemeenen burger te moeten voordragen.

Comptabiliteit.

Begrooting van 1855.

De stedelyke begrooting voor het loopende dienstjaar 1855, is door de bestendige deputatie van den provincialen raed, in zyne zitting van 19 januarij l. vastgesteld, te weten :

De ontvangsten op	fr. 127,476-54
De uitgaven op	» 127,428-82

En het overschot op 47-52

Rekening.

De rekening van den gemeente-ontvanger over het dienstjaar 1854, voorloopig vastgesteld, toont aen :

Dat de ontvangsten van allerlei aard bedragen fr. 108,570-64

Dat de gewoone en buitengewoone uitgaven behelopen » 116,964-88

En het nadeelig slot op fr. 8,594-24

De gemeente comptabiliteit wordt by volharding op eene klare en regelmatige wyze gehouden.

Pensioenkas.

Zie ons vorig verslag.

Titel IV.

LIEFDADIGE GESTICHTEN.

Bureel van weldadigheid.

In het bestuer van ons bureel van weldadigheid, is sedert ons laetste verslag geene verandering geschied.

Het is ons aengenacn van by voortduring onze erken-
tenis over de welwillende en belanglooze diensten van
het bestuer te kunnen herhalen; diensten, waer in som-
mige leden met allen yver voor stads belang, in deze
droevice jaren, zich byzonder doen onderscheiden.

Voornoemd bestuer, wiens taek jaerlyks moeijelyker
wordt, heeft ook noodig geoordeeld, van den heer Fr.
Van Put, te Oosthoven, welke sedert twee à dry jaren,
goede en vele belanglooze diensten heeft bewezen, als
opzigter van deszelfs goederen, en tevens als medebede-
laer aen de noodlydenden te benoemen.

Roerende en onroerende goederen.

Behalve den verkoop van omtrent 57 aren grond aen
de statie van den yzeren weg, en den aankoop van een
gedeelte van het Rhodes-goïr, waarvan hier voren onder
den titel : *Gemeente goederen*, is gewag gemaakt,
hebben dezelve geene veranderingen ondergaan.

Giften en legaten.

Sedert ons laetste verslag is het bureel met geene giften
begunstigd geworden. Een enkel legaat van fr. 100-»,
door D. Tielemans en broeder op het Schorvoirt, aen het
bureel gemaakt, is in de kas gestort.

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

Zie hier voren onder den titel : *Roerende en onro-
rende goederen*.

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

Sedert ons laetste verslag zyn er aen het bureel afge-
legd geworden:

1° Door F. Verschuëren, landbouwer te Schuerhoven
onder Turnhout, een jaerlykschen cyns van fr. 7-26,
aen den penning 20 met fr. 145-20

2° Door de kinderen Clymans te Turnhout
eene rente van fr. 600-» aen 5 % aen den
penning 20 met » 1,088-45

3° Door de weduwe J. Geertseene rente van » 290- »

En 4° door den heer Paeps, te Poppel, op
korting eener rente » 4,000- »

Totael fr. 5,525-65

Ter vergoeding heeft men met deze, en andere be-
schikbare gelden, voortgekomen van de verkoop van der
gronden, waarvan hier voren is gesproken, en welke
fr. 4,598-78 hebben opgebracht, aengekocht zes belgische
obligatiën, te weten : eene van fr. 1000-» aen 4 1/2 %,
en vyf van fr. 2000-» aen 2 1/2 %, en verder den aen-
koop van een gedeelte van het genoemd Rhodes-goïr, en
overschotten van wegen volden.

Comptabiliteit.

De comptabiliteit van het bestuer wordt by volharding
op eenen regelmatigen voet gehouden.

De vastgestelde rekening van den ontvanger over het
dienstjaar 1854 geeft op

Dat de ontvangsten van allen aerd bedragen
fr. 47,496-24

Dat de gewoone en buitengewoone uit-
gaven beloopt tot » 46,959-78

En dat het goed slot bedraegt fr. 536-46

De vastgestelde begrooting voor het loopende dienst-
jaar 1855, hierin begrepen de onderstand van
fr. 55,000-» dien de stad bybrengt, bedraegt in :

Ontvangsten fr. 57,540-25

Uitgaven » 57,457-69

Overschot fr. 82-46

Om in de behoefte van het bureel te voorzien, heeft men in den loop van dit jaar nog eenen buitengewoonen onderstand van fr. 5000-» moeten toestaan:

Statistieke opgave van de behoeftigheid

Alhoewel het getal onzer behoeftigen niet is aangegroeid, en er gedurig werk is geweest, heeft echter ons armbestuer door de grootte der levensmiddelen vele gelden moeten uitgeven, en het is te vreezen, dat het toekomende jaar niet beter zal zijn. Daerenboven eenieder moet het bekennen, dat nu sedert eenige jaren door die duerte der arbeiders' en fabriekwerklieden niet in verband staen of geevenredigd zijn met hunne behoeften. Doch, wy vertrouwen het, de Albestiender zal gunstiger tyden verleenen; de loon der werklieden zal verhoogen en de groote last van het armbestuer zal verminderen.

Blykens de aen ons gegevene inlichtingen, heeft men sedert october 1854, moeten ondersteunen :

- Onophoudelyk 1110 personen.
 - Meer dan 6 maanden 1702
 - Meer dan 5 maanden 350
 - Toevalliglyk 777
 - Totael 2959
- En behalve dit getal nog moeten uitbesteden, verlaten kinderen en veezen, gebrekkelyke personen, oude mannen en vrouwen, te zamen 295 personen.
- De verplegingskosten van onze behoeftigen in vreemde hospitalen enz. zyn wederom buiten verwachting een weinig verminderd. De som hier voor uitgegeven en in de rekening van 1854 aengeduid, beloopt slechts fr. 2601-55.

Onderstands-uitdeelingen.

De uitdeelingen, door ons armbestuer zelfs, tot onderstand van personen welke alhier hunne hulpwoont hebben, gedaan, belooopen volgens de rekening van 1854, te weten :

- In geld door de gemeente 1,800-»
 - In brood en andere voedsel 9,268-56
 - In kleederen en lynnwaad 2,598-50
 - Voor geneesmiddelen 2,592-52
 - Voor mondkosten der bestedingen 18,251-91
 - Voor huishuren 3,755-66
 - Voor doodkosten en begrafenis-kosten 560-06
- De stad heeft boven den geldelyken onderstand van fr. 28,500-» nog betaeld voor :
- Verplegingskosten in vreemde hospitalen 18,251-91
 - enz. jaarwedde der doctoren, heelmee- en vroedvrouwen, onderstand daer voor ons gasthuis en onderhoudskosten van behoeftigen in het bedelaerswerkhuis 46,412-»

Zamen fr. 54,617-01

Beveestbare zaken.

Zie ons verslag over 1851-1852.

Godshuizen.

Bestuer.

In het bestuer van onze godshuizen is er gelukkiglyk geene verandering geschied, en het is ons aangenaem van ieder jaar te kunnen herhalen, dat het by volharding door zyne goede bestiering groote diensten aen de stad blyft bewyzen, en onzen erkentelyken dank verdient.

Roerende en onroerende goederen.

Dezelve hebben behalve den aankoop van eenige overschotten van wegen (excedants), den afgestanen grond voor het maken van den yzeren weg, en het verkoopen van omtrent 200 aren bouwgrond aen de stalle en tegen den Antwerpschen steenweg, geene verandering ondergaan.

Giften en legaten.

De godshuizen hebben sedert ons laetste verslag geene giften noch legaten ontvangen.

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

Zie hier voren titel : Roerende en onroerende goederen.

Afleggingen van kapitalen

De infirmary van het Beggynhof heeft sedert ons laatste verslag ontvangen:

1. Van de sociëteit van den yzeren weg van Lier, naer Turnhout, wegens gedane innemingen van grondgoederen fr. 1,548-59

2. Voor het land aen de statie van den yzeren weg, publiek verkocht » 2,455-45

3. Van de wed. J. Geerts, te Turnhout, voor afleggen obligatie van » 562-81

Met de voormelde, sommen heeft men voor het genoemd gesticht, vier belgische obligatiën aen fr. 2,000- » gevende 2 1/2 % aengekocht.

By de andere gestichten, zyn geene afleggingen noch aenleggingen van kapitalen gedaen.

Comptabiliteit.

De comptabiliteit wordt by voortdoring op eenen goeden voet gehouden.

De vastgestelde begrotingen voor het loopende dienstjaar 1855 bedragen, te weten:

	ONTVANGSTEN	UITGAVEN	OVERSCHOT.
Het gasthuis	fr. 10,065-08	fr. 10,828-00	fr. 151-09
De infirmary van	» 11,122-52	» 10,849-52	» 273- »
Het meisjes-weezenhuis	» 5,445-51	» 5,595-74	» 49-77
Het jongens-weezenhuis	» 0,575-09	» 5,930- »	» 425-09
Algemeen totaal	fr. 31,906-60	fr. 31,925-15	fr. 885-45

Die voor 1854 bedroegen » 29,865-28 » 29,576-51 » 288-97

Vershil in meer fr. 2,041-52 fr. 1,446-81 fr. 594-48

De redenen van dit verschil in meer zyn dat men de gewoone uitgaven voor de levensbehoefden, en nameyk voor den onderhoud der gebouwen op het Beggynhof heeft moeten verhoogen.

De rekeningen voor het dienstjaar 1854, nog niet vastgesteld, bedragen, te weten:

ONTVANGSTEN. UITGAVEN. OVERSCHOT.

Het gasthuis	fr. 11,191-21	fr. 11,096-48	fr. 94-75
De infirmary van	» 9,745-82	» 8,668-62	» 1,075-20
Het jongens-weezenhuis	» 3,522-51	» 3,215-61	» 306-87
Het meisjes-weezenhuis	» 8,090-61	» 6,154-87	» 1,935-74
Algemeen totaal	fr. 52,548-15	fr. 29,155-01	fr. 3,412-54

Betwistbare zaken.

Het bestuur heeft geene betwistbare zaken.

De opgaf der weezen, enz.

Het getal kinderen in het jongens-weezenhuis onderhouden, is andermael met één verminderd; en beloopt tot 10. In het meisjes-weezenhuis is het getal met één vermeerderd. Er zyn er thans 40.

De fondatie en de infirmary op het Beggynhof onderhouden 11 beggynen.

De huislioudeleyke bestiering van de gemelde gestichten is nog altoos dezelfde.

Dat van het meisjes-weezenhuis doet zich niet alleen by volharding onderscheiden, maer doet, ofschoon het een veertigtal kinderen onderhoudt en eene goede opvoeding geeft, het gesticht in welvaart winnen.

Niet tegenstaende de groote duerte der levensmiddelen is de financiële gesteltenis onzer godshuizen niet verergerd.

Opgaf der verzorgde zieken in het gasthuis.

Men heeft in het gasthuis verzorgd, te wezen:

	ZIEKEN				Totaal.
	ten laste onzer stad chehoorende	voor rekening van andere gemeenten	voor rekening van den staet.	voor hunne penninggen.	
Sedert 1 sept. 1854 tot 1 sept. 1855	264	10	15	11	298
En op hetzelfde tydstip van 1853-1854	270	16	14	5	300
Vershil (in meer	»	»	»	11	»
(in min	6	6	1	»	2

Daer onze stadgenooten, de diensten, die de eerw. heer Pastor, Smoldergen, en de eerbiedwaardige gasthuisnonnen aan de inwooneren bewyzen, naer waarde weten te schatten, achten wy het onnoodig te herhalen, wat wy tot lof van deze in alle onze vorige verslagen hebben gezegd.

Het is immers genoezaam bekend met wat zorg en gulheid onze behoeftige evenmensch in ons gasthuis wordt bygestaen.

Oud-mannen- en vrouwenhuis.

Het verledene jaer was het ons aangenaem van te kunnen zeggen, dat de lang gewenschte bemagtiging om een oud mannen- en vrouwenhuis alhier ter stede tot stand te brengen, eindelyk was bekomen. Thans hebben wy het geluk van te mogen melden, dat het schoone gebouw, dat men daer voor en voor de weezen der beide geslachten heeft doen maken, van buiten omtrent is afgewerkt. En, wy verhoplen ul. het toekomende jaer ter kennis te kunnen brengen, dat niet alleen het aemblement, en al wat tot de eerste inrigting van het gesticht behoort, in gereedheid zal zyn, maer dat het reeds voor zyne bestemming gebruikt en door eenige brave ouderlingen wordt bewoond.

Zinneloozen.

Het getal der zinneloozen (tot onze stad behoorende), beloopt tot 26; 6 worden er slechts door hunne familie onderhouden, en de andere worden door het bureau van arydadigheid besteed te weten:

- 8 in St. Julianus-gasthuis te Brugge,
- 5 in St. Hubertus-gasthuis id.
- en 9 in St. Josephus-gasthuis te Erps-Querps.

Zie ons verslag over 1851-1852.

Bedelaers-kerkhuis.

De stad heeft te Hoogstraten moeten onderhouden:

Gedurende het 4te kwartael 1854, 12 bedelaers.

Totaal

En opgemeld tydstip in 1855-1854 61

Verschil in min

Deze kleine vermindering komt voort, dat wy geene gelegenheid laten voorbygaen, om de in vryheidstelling te verzoeken van die persoonen, welke in staet zyn door hunnen arbeid den kost te kunnen winnen, of die door hun gedrag geene slechte voorbeelden by huns gelyken geven.

Sedert ons laetste verslag hebben er geene bedelaers de aanvraag gedaen om naer Amerika te vertrekken. Inlogendeel is er een, die in de Vereenigde Staten als matroos dienst had genomen, wedergekeerd.

Titel V.

EERE-DIENST.

Geestelykheid, kloosters, geestelyke corporatiën, enz.

De eerw. heer Soubert is sedert ons laetste verslag als pastoor te Gravenwezel genoemd; en de eerw. heer Busschots van Lier heeft hem als onder-pastoor in St. Pieterskerk vervangen.

Behalve 1 overlyden zyn er ons geen veranderingen in de kloosters of geestelyke corporatiën bekend.

Kerkfabrieken.

De benoemingen en de kiezingen voor de kerkfabrieken en de burealen der kerkmeesters blyven jaerlyks in de maend april, overeenkomstig het dekreet van 30 december 1809, geschieden.

De rekeningen over 1853 die ter stads-secretary zyn overgelegd geworden, geven de volgende uitkomst:

Schoonhoutekerk van St. Pieterskerk.
 Gewoone en buitengewone ontvangsten fr. 13,016-77
 Uitgaven van allen aard fr. 13,004-69
 Overschot fr. 12-08
B. St. Bavo'skerk te Oud-Turnhout.
 Gewoone en buitengewone ontvangsten fr. 1,607-28
 Uitgaven fr. 1,728-16
 Nadelig'slot fr. 121-55

C. De kerk van St. Jobste Schoonbroeck.
 Gewoone en buitengewone ontvangsten fr. 786-02
 Uitgaven fr. 782-22
 Overschot fr. 3-80
Giften en legaten.
 Nihil.
Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

Er zyn slechts twee rentjes, gevende eenen jaerlykschen
 intrest van fr. 9-07, aen den penning 20, met fr. 181-40;
 door de wed. J. Geerts, aen St. Pieterskerk afgelegd.

Titel VI.

OPENBAER, ONDERWYS.

Wy mogen hier zyn over het onderwijs dat tegenwoordig
 in onze stad wordt gegeven. Turnhout is ook van de afoude
 tyden af, door zyne scholen befaemd geweest (*), en

(*) De latynschescholen bestaan alhier sedert onheugelyke tyden.
 Deze waren in vroegere tyden zeer beroemd, en hebben alsdan
 op een tydstip van 18 jaren 5 primums der alvermaerde uni-
 versiteit te Leuven voortgebracht. Turnhout heeft dry primums
 van zyne inhoorlingen gehad, namelyk de heeren Nys, Bosch en
 Van Genechten; nu sedert eenige dagen alhier in den hoogen
 ouderdom van 86 jaren overleden. Genoemden heer Van
 Genechten, die van zyne medeburgeren steeds werd geacht,
 heeft alhier ter stede opvolgend de belangrykste ambten, name-
 lyk van prokureur des keizers by de regtbank, voorzitter der
 zelfde regtbank, arrondissemens en milicie commissaris bediend.
 Z. Ed. is ook gedurende vele jaren lid van den gemeenteraad;

heeft ook nu en dan opofferingen voor 't onderwijs gedaen.
 Ja wy mogen zeggen dat het een groot geluk voor onze
 plaets is, van zoo goede en voorbeeldelyke onderwyzers
 en lecraren te bezitten, en alvaer ieder ouder zyne kin-
 deren, in alle vakken een grondig onderwijs kan zien
 verkrygen, zonder die gelden te moeten uitgeven, die
 wel een bemiddeld, maer geen kleinen burger of am-
 bachtsman, kan byeenbrengen of missen.
Middelbare school.

In het besturend personeel van het bureel is sedert
 ons laetste verslag geene enkele verandering geschied.
 De heer Versteyleen is als secretaris-tresorier der school
 genoemd, in vervanging van den heer Gifé, demissiona-
 ris; thans provinciale architect te Antwerpen.

In het onderwyzend personeel zal er kortelings, vol-
 gens alle waerschyndykheid, eenige verandering plaets
 hebben, aengezien de heer minister van binnenlandsche
 zaken, aen het besturend bureel, ten einde van advies,
 heeft doen weten, dat hy, voornemens is de heeren Coocq
 en Vanderstock te verplaetsen.

Volgens gemeld berigt, zoude de heer Coocq in zyne
 tegenwoordige betrekking van 2^e regent naer Huy wor-
 den gezonden, terwyl de heer Vanderstock als professor
 van de duitsche en engelsche talen, in het koninglyk
 athenaeum te Hasselt, zoude worden genoemd.

Op 1° january jl. onderwees men in de middelbare
 school 75 leerlingen.
 En in de voorbereidende afdceeling 151

Zamen	226
In augustus II. in de middelbare school	65
En in de voorbereidende afdceeling	149
Zamen	212
Vershil in min.	14

van den provincialen raad, van den jury van het onderwijs,
 opzigt der scholen, lid der Staten-Generael, enz., geweest.
 In 1535 werd er door de medewerking van de koninginne
 douariere van Hongariën eene fransehe school opgerigt (zie hy-
 loge n° 1) welke later nog door eene hoogduitsche is opgevolgd.

In 1854 was het totaal getal der leerlingen 206; en op 1 januari 1855 slechts 121. Voormelde school heeft wederom dit jaer by het byzonder facultatief konkoers der vlaemsche taelt, tusschen de gestichten van middelbaar onderwijs, tweeden graed, een ruim aendeel bekomen: zy heeft namelyk den 2° prys, den 2° accessit en de 4° eervolle melding behaald.

De bekroonden der school zyn : Theodoor Hoecx, Lodewyk Gevers en Eduard Bekaert.

Kollegie van middelbaar onderwijs.

Het kollegie van middelbaar onderwijs, dat door de uitgebreide kennissen welke men er kan bekomen, reeds in ons land en in Holland eene zoo goede faem geniet, is alhier ter stede van een onwaardebaar nut.

Het getal studenten, dat ook jaerlyks vermeedert, is hier het duidelykst bewys van en vergt geen verderen lof.

Overigens is de strenge tuchtorde, die er binnen en buiten het kollegie heerscht, niet alleen prysbaar voorbeeldelyk. Zy moet aen alle ouden de grootste gerustheid inboezemen.

Gemeente lagere scholen.

Zoo als wy hebben gezegd, zyn onze gemeenteschool-onderyzers onzer achtung waardig, en blyven by volharding aen het doel, dat zy moeten betrachten, beantwoorden.

Op 31 december ll. onderwees men

	Mits betaling.	Kosteloos.	Jong. Meisj.	Jong. Meisj.
In de stads-kosteloze school	»	»	267	»
In de school te Oud-Turnhout	50	28	48	»
In de school te Severdonck	37	18	14	1
In de school te Schoonbroeck	37	24	8	5

Totaal 155 70 337 6

Op 31 december 1853 was hetzelfde 152 82 346 6

Vershil (in meer » » » »

(in min 19 12 9 0

Blykens de vorenstaende opgaf zal men bemerken, dat er in onze gemeentescholen by aenhoudendheid meerder behoeflige kinderen dan andere worden onderwezen, met een woord, dat men aen de bestaende wetsbepalingen over het lager onderwijs ten volle voldoet.

Byzondere lagere scholen, bewaerscholen en scholen voor bejaerde personen.

Zie deswegens ons verslag over 1852-1853.

Zondagscholen.

Zonder verandering. Deze onwaardeerbare inrigting voor onze stad blyft steeds haren heilzamen invloed onder onze kleine burgerklas verspreiden.

Op 1° september jongstleden ontvingen in onze zondagscholen 812 personen het onderwijs, te weten 540 jongens en 472 meisjes.

Scholen van nyverheid, kunsten, ambachten en normaal-scholen.

Deze bestaen hier ter stede niet.

Onderwyzend personeel, jaerwedden der onderyzers, enz.

Tot nu toe heeft het onderwyzend personeel, sedert ons laetste verslag, geene verandering ondergaen.

Volgens de stedelyke begrooting is er voor het loopende dienstjaer toegestaan

1 ^o Voor de school van middelbaar onderwijs, onderstaand fr.	2,250-»
2 ^o Voor het kollegie van middelbaar onderwijs, toelage	» 2,000-»
3 ^o Voor de stads-kosteloze school	» 2,753-»
4 ^o Voor de school te Oud-Turnhout	» 963-»
5 ^o Voor die te Severdonck	» 507-»
en 6 ^o Voor die te Schoonbroeck	» 1,777-»

Totaal fr. 9,250-»

Schoollokalen.

Zonder verandering. Zie ons vorig verslag.

Onderstanden voor het lager onderwijs.

De onderstanden door onze stad ten voordeele van de

lagere scholen in 1855 te verleenen, hierin begrepen de jaerwedde der onderwyzers, enz., beloopen zoo als hiervoren is gemeld fr. 5,000.— En wy hebben van de provincie slechts eene bydrage van fr. 794-03 voor het loopende jaer mogen ontvangen.

Byzondere kostscholen. De byzondere kostschool voor meisjes alhier, door de kanonikessen van het II. Graf gehouden, blijft onder alle punten aenbevelenswaardig. Zy is ook voor onze stad van een allergrootste nut.

Men telt thans in de voornoemde school 54 pensionnairn, te weten: 25 uit ons land; 7 uit Holland en 2 uit Engeland.

Titel VII.

SCHOONE KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN LETTEREN.

Teekenschool.

Deze school telde met 1° January II. 125 leerlingen.

Byzondere verzameling van kunstvoorwerpen en oudheden.

De byzondere verzameling van kunstvoorwerpen en oudheden van den heer Van Genechten, voorzitter der regtbank alhier, is sedert ons laatste verslag omtrent dezelfde gebleven. Zy is nogtans verrykt geworden met eenen *tête à tête* in oud Servres porselein, een *vidre côme* in vermeil, kunstig geboetst, eenige oude boekwerken en penningen.

Het byzonder kabinet van den heer J. Van Hal, is, zoo als wy het verledene jaer zegden, alnu in eene ruime zaal overgebracht, en heeft hierby volgens de beoordeeling der bezoekers merkelyk gewonnen. Voornoemd kabinet is sedert een jaer ook met verschillende oude kanten, Venetiaensche glazen en oude Saxische porseleinen verrykt.

Muziekgenootschappen. De twee muziekgenootschappen die in onze stad bestaan, en waervan wy in ons verslag over 1848-1849 hebben gewag gemaekt, zyn omtrent dezelfde gebleven.

In den loop van dit jaer mogten wy eenige hoop voeden, dat deze zich zonden hebben vereenigd, ten einde eene lusterryke harmonie tot stand te brengen. Doch, niettegenstaende dat onze burgeren in het algemeen dit voornemen hartelyk toejuichten, en de raed hun op 12 april II. eenen onderstand van 500 franken had toegezegd, heeft de vereeniging niet mogen gelukken.

Letterkundige genootschappen.

Zie ons vorig verslag.

Titel VIII.

GEZONDHEIDSDIENST (HYGIÈNE) EN OPENBARE GEZONDHEIDS GESTELTENIS.

Betrekkelyk het geneeskundig toezigt, het geneeskundig personeel en de commissie voor de gezondheid hebben wy geene verandering mede teldeelen te doen.

Openbare gezondheids gesteltenis.

Deze is in onze stad zeer voldoende.

Kocipokinëting.

Zie ons verslag over 1848-1849.

Zindelijkheid der straten.

Zie ons verslag over 1852-1855.

Gymnastique of lichaems-oefening.

Zie ons verslag over 1851-1852.

Begravenissen.

Zie deswegens ons verslag over 1850-1851.

Rampen en ongelukken.

De rampen en ongelukken, die wy sedert ons laetste verslag te betreuren hebben gehad, zyn: 1° De brand in den mast van den heer J. A. A. Diereckx, aan *Mattenburg*; 2° de afbranding der potbakkerij van de ervo Clymans te Oud-Turnhout; 3° het verdrinken, by ongeluk in de vaert, van een schipper en een timmermansgast, en 4° de gepleegde moord te Oud-Turnhout, op M. C. Savelkoel, huisvrouw van P. Van Deun.

Titel IX.

OPENBARE VEILIGHEID, JUSTICIE EN

GEVANGENHUIZEN.

Policie, inrigting en personeel, ordonnantien en reglementen.

Zonder verandering.

Aenhoudingen, misdaden en overtredingen.

Sedert den 1° september 1854 tot den 1° september jl., heeft onze policie 262 processen-verbael opgemaakt, te weten:

Voor haenstroopery en bedelary	25
• dievery van geld, kleederen en aerdappelen met en zonder braek	22
• houthievery	58
• strooiseldievery	15
• dievery van gras en veldvruchten	7
• hofdievery	5
• mishandelingen en scheldwoorden	7
• brooddievery	1
• voor varkensdievery	1
• dievery van kruiwagens	2
• dievery van steenkolen	1
• overtredingen op de jacht	2
• overtredingen op de huijen nachtyacht	4
• overtredingen aan het reglementen der herbergen	1
• id. aan het brandreglement	59

• zinneloosheid	3
• het weiden van beesten op andermans gronden	1
• het afsteken van hoornevee en paerden ontstane branden	12
• huijen dievery	5
• het ruimen der rivieren en waterlooppen	5
• andere overtredingen en voorvallen	25
• overtredingen wegens de maten en gewigten	5
• verkoop van vleesch zonder voorafgaende keuring	1
• andere overtredingen aan de gemeente-reglementen en van enkele policie	20
Totael	262

De ordonnantien en gemeente-reglementen worden tamelyk wel nagekomen.

Zelfmoorden.

Wy hebben sedert vyf jaren geene zelfmoorden te betreuren gehad.

Gevangenhuis.

Zonder merkelyke verandering.

Hulpmiddelen tegen den brand.

Ons hulpmaterieel heeft sedert ons laetste verslag geene verandering ondergaen.

Paspoorten.

Sedert ons laetste verslag hebben wy slechts 6 binnenlandsche paspoorten afgeleverd. Er zyn 10 buitenlandsche paspoorten voor Frankryk gevraagd.

Zakboekjes voor werklieden en dienstboden.

Sedert 1 oktober 1854 hebben wy 115 zakboekjes afgegeven, waeronder 56 voor werklieden die de landswerken volgen. Het getal der tot nu toe afgeleverde zakboekjes beloopt op 1166.

Aenplakking. Openbare roepers.

Zonder verandering.

Titel X.

BURGERWACHT. MILICIE. GARNIZOEN.

Burgerwacht, plaatselyke inrigting, enz.

Het getal der personen, alhier ter stede, ingevolge de wet van 8 mei 1848 ingeschreven, beliep by herziening op 1 januari jl. op 2594.

Van de 587 personen in 1854 door ons voor den werkelyken dienst aangewezen, zyn er door hunnen ouderdom of om andere reden 56 buiten den werkelyken dienst gesteld, en 59 nieuwe ingelyfd.

Sedert ons laetste verslag hebben er geene kiezingen voor de officieren der burgerwacht plaats gehad.

By onze weet zyn er onder de officieren geene andere demissionarissen, dan die welke wy het verledene jaer hebben opgegeven.

De kapitein-kwartiermeester, de luitenants-kwartiermeesters van het legioen, en de luitenant-adjutant-major van het 1° bataillon, zyn ook nog niet vervangen.

Milicie.

Bepaald aendeel.

Het bepaald aendeel voor onze stad is voor het loopende jaer met 2 verhoogd en op 54 bepaald geworden. Het getal der ingeschreven lotelingen was 142.

Niemand heeft zich wederspanning getoond (*).

(*) Ofschoon de nationale milicie, die als een fransch uitvindsel van de vorige eeuw wordt beschouwd, en welke niet zonder reden, aen menige ouders voor en na de lotelings-jaren van hunne geliefde kinderen, veel kommer en droefheid baert, mag men nogtans de dienst-oproeping van mannen voor 's lands verdediging, niet voor zoo nieuw (*recant*) aenzien.

Gevolg' der werking van den milicieraed.

Er zyn dit jaer, even als in 1854, maer dry zittingen van den milicieraed geweest.

Getal en redenen der vrij- en uitstellingen.

47 lotelingen, welke dienstpligtige nummers hadden, zyn door den voornoemden raed, hietzy tydelyk of de finitief vrygesteld; te weten:	
Voor lichaemsgebreken	25
kleinheid van gestalte	11
broeders in dienst en tevens by nummer-verwisseling, plaatsvervanging en uit den dienst ontslagen	10
onderstand van weduwe	1
als eenig kind zynde	2

Totaal. 47

Men heeft dit jaer wederom eene reklame van beroep tegen 7 personen, by de bestendige deputatie van den provincialen raed gedaen: De beslissingen van den milicieraed zyn gehandhaefd geworden.

Trap van onderweys der lotelingen.

Van de 142 lotelingen, dit jaer ingeschreven, zyn er 9 die alleenlyk kunnen lezen.

Het bevel uit 's konings naem op 4 augustus 1655 aen den schouteth der stad Antwerpen, enz., gegeven (*) bewyst, dat om aen den inval van Frankryks troepen te wederstaen, het land van Turnhout, niet begrepen het nog onbepaalde deel (quote) van Rumpst en Boom, Stabroeck, Wilmarsdonck en Borgyliet, 525 welgewapende mannen moest leveren, en waer onze stad alleen voor 180 inbegrepen was.

En ongelukkiglyk bleef het hier niet by. Den 21° september daerop volgende, werd er door de gecommiteerde der stad vryheid en lande van Turnhout, eene vergadering gehouden tot het opinaken en overbrengen naer Brussel der lysten van den tienden man. De secretaris Proost en de schouth van Arendonck werden met die taek belast.

(*) Zie hylage n° 2.

20 welke kunnen lezen en schrijven.
 65 die kunnen lezen, schrijven en cyferen.
 En 48 die hoegenaemd geen onderwijs hebben genoten.
Garnizoen, casernement.

• Nihil.

Titel IX.

OPENBARE BELASTINGEN.

Kadaster.

De werkzaamheden wegens het kadaster worden by volharding met de grootste zorg, die hare belangrykheid vordert, nagegaen en afgewerkt.

Grondbelastingen.

Opbrengst.

De opbrengst der grondbelastingen van onze stad, voor het loopende jaer, bedraegt :

In principael fr. 29,505- »
 In opectimen » 5,454-74

Totaal ten voordeele van den staet fr. 35,019-74

Opectimen.

1° Voor de provincie fr. 5,252-15
 2° Voor de gemeente » 5,026-05

Algemeen totaet fr. 45,207-94

En heeft voor grondslag een inkomken van 302,378-05 en is verdeeld op 1414 artikelen.

De marc le franc is 14, $\frac{31912}{100000}$.

Persooncele belastingen.

Getal der aengeslagenen.

Onze stad telt 957 belastingschuldigen.

Bedrag der kohieren.

Het gezamenlyk bedrag der kohieren voor het loopende dienstjaer; beloopt op fr. 31,296-89, en is verdeeld als volgt :

Hoofdsom ten voordeele van den staet fr. 23,678-90

Opectimen.

1° Voor den staet » 2,267-88
 2° Voor de provincie » 2,494-69
 3° Voor de gemeente » 3,855-42

Overeenkomend totaet fr. 31,296-89

Huerwaerde.

De belastbare huerwaerde volgens de kohieren is fr. 125,689- ».

Deuren en vensters.

Er zyn in onze stad 7,702 deuren en vensters aen de belasting onderworpen, te weten : 2,407 à rato van 84 80/100 en 5,295 aen fr. 1-06.

Haerdsteden.

Men telt in onze stad 1521 haerdsteden die belasting betalen, te weten : 526 aen fr. 0-85, 666 aen fr. 1-59 en 529 aen fr. 5-71.

Mobilair.

Het mobilair is voor eene som van fr. 421-719- » in de kohieren begrepen.

Dienstboden.

240 dienstboden betalen belasting, te weten : 42 fr. 5-56, 151 fr. 8-84 en 47 fr. 14-84.

Paerden.

Er is in onze stad slechts 1 paerd van weelde en 58 andere, waerfor men belasting betaelt.

De belasting op de paerden is op den volgenden voet verdeeld, te weten : 26 aen fr. 10-60; 52 aen fr. 15- » en 1 aen fr. 42-40.

Patentregt.

Het getal der patentpligtigen is dit jaer niet vermindert. Men telt er in onze stad voor het loopende dienstjaer tot heden 879. De controleur der belastingen, de heer Van de Vyver, blyft in zyne betrekkingen met de zetttersloffelyk handelen.

Bedrag der kohieren.

Het bedrag der kohieren voor het tegenwoordig dienstjaer beloopt : In hoofdsom fr. 8,854-45

Opercentimen.

- 1. Voor den staet fr. 885-61
- 2. Voor de provincie fr. 175-97
- 3. Voor de gemeente fr. 884-44

Algemeen totaal fr. 10,800-47

Stytrecht op de sterke dranken.

Getal belastingsschuldigen 115.

Bedrag der kohieren fr. 2,200- »

Stytrecht op den tabak.

120 belastingsschuldigen zyn aengeslagen voor fr. 923-50

Provinciale belasting op de honden.

De provinciale belasting op de honden heeft in 1854 zuiver opgebracht fr. 1,172-56. Het 3^e aen de stad toe-komende, bedraegt gevolgelyk fr. 590-85.

Accynsen.

De accyns-regten, in onze stad, door den heer ryks-ontvanger, gedurende het jaer 1854 ontvangen, be-loopen fr. 45,920-11, te weten :

Op het zout	fr. 33,012- »
» de bieren en azynen	» 12,287-56
» het binnenlandsch gedistilleerd	» 1,333- »
» de wynen	» 1,333- »
Voor zegels van kwittanciën	» 17-75
» van geleibilletten	» 5- »

Overeenkomend totaal fr. 45,920-11

Titel XII.

OPENBARE WERKEN.

Personeel, regeling van den dienst.

Zonder verandering.

Groote wegen en straten.

Het is te bejammeren dat de werken aen den steenweg van den staet van onze stad op Tilburg, sedert vyf jaren begonnen, nog niet zyn afgemaakt, vermits dien op het Hollandsch grondgebied te maken, het verleden jaar reeds is afgewerkt. De bedoelde werken worden traegzaam voortgezet. Men heeft het dorp Poppel nog niet bereikt.

De vicinale steenweg van het Zwane Veen, achter Oud-Turnhout over Arendonck, op Eindhoven, waervan wy de voltooiing op ons grondgebied, in 1853 meldden, is thans tot aen de brug n° 5 van de vaert achter Arendonck afgewerkt. Wy verhopan dat het gedeelte over de vaert nog op het Belgisch grondgebied te leggen, in het begin van het loekomende jaer zal aenbestede worden.

Op het Hollandsch grondgebied is men met het leggen van een kiezel en klinkertweg te Eindhoven begonnen, en is langs den westelyken kant reeds tot omtrent het dorp Steensel afgewerkt. Men spreekt met veel lof over dezen weg, en het is te hopen dat hy met den voormelden vicinalen steenweg, in 1856 zal zyn verbonden.

Ofschoon er aen den yzeren weg van Contich en Lier op onze stad nog al werken zyn te doen, hebben wy nu reeds sedert 5 maenden er over kunnen reizen en er het genot van gehad. En van nu af aen wordt Turnhout dagelyks meer en meer door vreemdelingen bezocht. Men

kan ook zeer wel bevroeden, dat deze communicatie die van Contich naer Antwerpen, nog veel gemakkelijker en voordeliger kan worden gemaakt, allengskens niet alleen tot de verzending van de voortbrengselen onzer landstreek meerder aenleiding moet geven, maer dat deze ook welvaart en uitbreiding aen de bestaende nyverheden zal bezorgen, en er andere doen oprigten.

Overigens hebben wy over onze buertwegen en straten die jaarlyks verbeteren, geene byzonderheden te melden.

Stads-brandspuiten.

Zie onze verslagen over 1850-1851, 1855 en 1854.

Openbare verlichting.

Even als het verledene jaer, hebben de buitengewoone onderstanden, die men aen het armbestuer heeft moeten verleenen, andermael belet, van eene betere verlichting in te voeren. En, alhoewel wy hier voor eene verhooging van crediet in de begrooting voor 1856 voordragen, is het byna zeker, dat de duerte van den olie dit crediet teenemael zal verzwelgen, en men de verbetering deswegens zal moeten uitstellen.

Markten.

Wegens de markten is er sedert ons verslag over 1852-1855 geene verandering geschied.

De octrooi-regten van de boter voor het verbruik onzer inwooneren bestemd zyn andermael verminderd. 3,769 1/2 kilogrammen boter zyn er in 1854 minder dan in 1855 ingevoerd.

De verpachting der regten om vleesch in 1855 in het vleeschhuis te mogen verkoopen, heeft nogmaels eene groote vermindering ondergaan. Deze verpachting heeft slechts fr. 567-50 mogen opbrengen, terwyl de vorige tot fr. 510-75 beliep.

Het staengeld op de graenmarkt enz. heeft in 1854 dan fr. 1558-86 netto opgebracht, dus fr. 61-04 minder dan in 1855.

Op onze graenmarkt is verkocht:

In 1854	675	10,059	148	1,013
In 1855	1,115	11,775	651	1,525

Verskil (in meer):

(in min)	442	1,754	485	510
----------	-----	-------	-----	-----

Slagthuis.

Zie ons verslag over 1851-1852.

Rivieren en waterloopen.

Door de overvloedige waters, heeft de door ons bevolene byzondere kuising van de rivier de Aa, in de maand juny jl., slechts hier en daer naer behooren kunnen plaets hebben, doch de uitrukking der waterplanten heeft den afloop der waters vergemakkelikt.

Integendeel is het ons aengenaem van te kunnen zeggen, dat de verplichtende zuivering der rivieren door de provinciale overheid voorgeschreven, en welke in de afgeleopenen maand is geschied, dit jaer tamelyk goed, en veel beter dan in de vorige jaren, is gedaen.

Door onze genomene voorzorgen, en de medewerking van den heer ingenieur Bodet, hebben wy wederom het aflaten der waters van de vaert, geene overstroomingen te betreuren gehad.

Onderhoud en verbetering der gemeente gebouwen.

Wy hebben, even als het verledene jaer, door den slechten toestand onzer financiën geene verbeteringen kunnen doen uitvoeren, en ons by den onderhoud moeten bepalen.

Opening van plaetsen, nieuwe straten, wegen en waterlozingen.

Zonder verandering in de gemeente, behalve aen de statie van den zyeren weg, alwaer de grondslag en het aenleggen eener nieuwe straet is afgepaeld en welke volgens het goedgekeurd plan zal voltrokken worden.

Bijzondere bouwingen.

In en buiten onze stad is er sedert ons laetste verslag veel gebouwd.

De voorname nieuwe bouwingen, waervan wy moeten gewagen, zyn: De schoone bouw in het kollegie van St Joseph; het St Pieters godshuis, byzonder bestemd voor oude mannen, vrouwen en weezenhuis; de gebouwen, het statiehuis, enz., van de societeit van den yzeren weg, de huizen omtrent de statie en tegen den steenweg van de heeren A. Nuyens, P. Lauwers, J. C. Nuyens, J. Pauwels, F. Vermetten; de huizing van den heer Bastiaensen in de Gasthuisstraet; de wooningen van den heer J. Stevens in de Otterstraet; de stoomstokery van den heer H. Van Broeckhoven op den Graetakker, en het huis van F. Snollaerts op het Schorvoirt.

Men blyft volharden met de huizen in de stad sierlyker te doen verwen.

Door de verwing die men aen ons kasteel heeft gedaen, heeft dit gebouw, dat voortyds zoo dikwyls tot het tydelyk verblyf der hertogen van Brabant, van de heeren en vrouwen van Turnhout heeft gediend, een geheel ander en beter aanzien verkregen.

Titel XIII.

LANDBOUW.

Hoedanigheid en opbrengst van den grond.

Men zie hierover ons verslag van 1846-1847.

Staat van den oogst.

Den oogst op ons grondgebied heeft men dit jaer zeer verschillend moeten beschouwen. De rogge, die, ofschoon men er hier en daer goede aentrof, heeft nog geenen tamelyken oogst opgeleverd. Daer men nogtans strooi had was graen. De hoedanigheid is beter dan in 1854.

De tarwe integendeel is in opbrengst en hoedanigheid redelyk goed geweest.

De boekweit, die eenen allerbesten oogst beloofde, heeft eerst in zyne spening veel geleden, en het geschepte graen is later door den wind gedeeltelyk afgeslagen, dusdanig dat men hiervan geenen gewonen oogst heeft gehad.

Integendeel is de opbrengst van de haver zeer goed; ofschoon de hoedanigheid te verlangen overlaet.

De voederplanten hebben in het algemeen geen gewonen oogst opgeleverd.

De aardappelen, die men dit jaer door het slecht weder later dan gewoonlyk heeft geplant, en welke wederom, ofschoon niet zoo vroeg dan in de vorige jaren, door de ziekte zyn aengedaen, zyn van opbrengst niet zoo goed geweest dan in 1854, alhoewel zy veel meerder beloofden. Echter twyfen wy niet of de algemeene opbrengst, van deze onmisbare vrucht, zal alhier door de meerdere planting, die nog jaerlyks aangroeit, niet beneden dien van het verledene jaer zyn.

De vroeg geplante zyn nogmaels in opbrengst en hoedanigheid de beste.

Even als in de vorige jaren, hebben de drooge zandachtige gronden de beste aardappelen opgeleverd.

Eindelyk wy moeten herhalen, dat de behoedmiddelen tot het voorkomen der ziekte, tot nu toe ongelukkigly een raedsel blyven; raedsel, dat wel is waer, nog altoos verschillende willen uitleggen maer niet kunnen oplossen.

Opbrengsten.

Men berekent dat de navolgende granen, zaden, enz. per hectare middelbarig in onze gemeente hebben opgebracht, te weten: 1° de tarwe 16 hectoliters, 2° het koren (rogge) 17 hectoliters, 3° de zomergerst 52 hectoliters, 4° de boekweit 55 hectoliters, 5° de haver 56 hectoliters, 6° het koolzaed 18 hectoliters en de aardappelen 155 hectoliters.

Overigens moeten wy UEd. nogmaels wegens den uitleg over de opbrengsten, even als in de vorige jaren naer den inhoud van ons verslag over 1848-1849 verzenden.

Beplantingen en ontginningen.

Gedurende het loopende jaer, zyn er op ons grondgebied, geene meldenswaardige beplantingen gedaen.

De byzonderste ontginningen, ondernomen door de particulieren, in ons verslag van 1850-1851 aengehaeld, blyven nog altoos met goeden uitslag volherden.

Irrigatiën.

De eigendom van den heer Van Put, op ons grondgebied, die volgens het kadaster eene oppervlakte heeft van omtrent 75 hectaren, en welke op nagenoeg 68 hectaren tot kunstbeemden is aengelegd geworden, heeft na aftrek van ongeveer 8 hectaren, welke men niet publiek heeft verkocht, volgens eene aen ons gegevene officiële opgaef in hoofdsom opgeleverd, namelyk :

Het hooi op 2 juny jl. door den notaris Ceulemans verkocht fr. 5,684.»

En de verkochte toemaet door denzelfden notaris, op de meeste der gemelde beemden, den 15^{en} september ll. » 1407.»

Staet van de paerden en van het vee. — Opneming. — Verbetering der rassen. — Veeziekten. — Veeartsenydiensl.

Over den staet van de paerden en van het vee hebben wy geene byzondere veranderingen aen te stippen.

Opneming.

Blykens de opneming in de maenden maert en april gedaen, is het bewezen, dat het getal paerden en vee, in ons vorig verslag opgegeven, is verminderd; daedzaak, welke wy aen de duerte van het voeder, haver, hooi en strooi toeschryven.

Wegens de verbeteringen der rassen van het vee, hebben wy geene byzondere veranderingen te doen kennen. Van veeziekten hebben wy gelukkiglyk geen gewag te maken.

De dienst van den heer Clerinx, gouvernementsveearts alhier, blyft voldoende.

Titel XIV.

Nyverheids-inrigtingen, stoomwerktuigen, ongezone en gevaerlyke fabricken, onderzoeken van commodo en incommodo.

Behalve de oprigting eener geneverstokery en eene haerspinnery voor tapyten, hebben wy geene byzondere veranderingen te doen kennen, betrekkellyk de nyverheids-inrigtingen onzer stad die in ons verslag over 1852-1853 zyn aengehaeld.

Even als het verledene jaer, hebben wy van de oprigting van een stoomwerktuig in onze stad melding te maken. Men heeft er een in de geneverstokery van den heer Van Broeckhoven geplaatst.

By voortdoring hebben wy in onze stad geene fabricken, die men als wezenlyk gevaerlyk mag opgeven, of zeer ongezone zyn.

Zes onderzoeken van commodo en incommodo, hebben er sedert den 2^{en} october 1854 plaats gehad, te weten :

2 voor de bouwing van eenen bakoven, 1 voor de inrigting van eene koper- en blikslagery, 1 voor het daerstellen van een magazyn van guano, 1 voor het oprigten van eene potbakkery, en 1 voor het plaatsen van een stoomwerktuig voor eene geneverstokery.

Koophandel.

Beweging van onze vaert.

Sedert den 1^{en} september 1854 tot den 1^{en} september dezes jaers, zyn er alhier 199 schuiten aengekomen en gelost geworden. Het verledene jaer op voormeld tyd-stip 124, in 1853 107, in 1852 106 en in 1851, maer 84.

De schuiten die onze vaert hebben bevaeren, behalve diegene welke hier bills voor den yzeren weg hebben aengebragt of gehaald, zyn de zoogenaemde: *Allés in vrede, Alexandrinne, Anne-Thérèse, Auguste, Cambronne, Caroline, Charles, Charlotte, Clementine, Demer, Deux Frères, Deux Sœurs, Drygael, Dry-gezusters, Duc de Limbourg, Elisabeth, Espérance de la Campine, Faim, l'leur de Commerce, François, Goffin, Henri, Henriette,*

Hoop op Welvaert, Hybertine, Jean Charles, Jean Hypolite, Jean Louis, Jeune Cornielle, Jeune François, Jeune Gustave, Jeune Benoit, Jeune Jean, Jeune Jena, Jeune Louise, Jeune Rosalie, Joli, Jonge Johanna, Jules, Julie, l'Active, le Loup, l'île de Lanaye, Léopold, Maria, Marie, Marie Louise, Marie Thérèse, Mogador, Philomène, Pierre, Progrès d'Herenthals, Quatre Frères, Rejaugé, Rosalina, Sans-Repos, Spitsbek, Théodore, Trois Frères, Ville de Diest, Ville de Lièrre, Vletter, Vliegende Visch en Xavier. Dezeschuiten hebben gezamenlyk aengebragt, te weten :

Verschil in min	in meer	Van 1 septemb. 1854 tot 1 september 1855.		Kalk.	Steenkolen.			Douwsteen.	Pan-nen.	Pla-vel-jen.	Ar-dun-sce-nen.	Azn.
		in 1853-1854 is er op betrefde tyd-stip langs de vaert inge-toerd.	in 1853-1854 is er op betrefde tyd-stip		Gruis.	Klot.	HECT.					
		10350 1/4	56750 1/4	2835000	514317 1/2	57403	7069	30	39	57	90	
		8150 3/4	52127	178467	408300	6020	1656	98	49	31	34	
		2102 1/2	4525 1/2	107155	267687 1/2	31485	3455	1	90	95	16	

Verschil in min	in meer	Van 1 septemb. 1854 tot 1 september 1855.		KILOG.	GETAL.	KILOG.	HECT.	KIL.	KIL.	HECT.	Aanmerkingen.
		in 1853-1854 is er op betrefde tyd-stip langs de vaert inge-toerd.	in 1853-1854 is er op betrefde tyd-stip								
		101657	983000	1769	500	7000	180				Er zijn nog 125 schuit-ten met hout en plas-ken aangekomen, waer- van men den inhoud niet heeft opgegeven.
		10057	403000	500	7000	180					
			120000	1760	500	7000	180				

De verzending van den kalk voor den landbouw der omliggende gemeenten, is niet verminderd. Sedert 1 september 1854 tot 1 september 1855 zyn er 5973 1/2 hec-toliters uitgevoerd. De verzending van steenkolen naar buiten, gedurende voornoemd tyd-stip is insgelyks ver-meerderd. Er zyn 3855 hectoliters gruis en 11,450 kilo-grammen klossen uitgevoerd. De uitvoer langs de vaert blyft hetzelfde en is onbe-duidend.

Openbare vervoermiddelen.

Sedert dat men met den yzeren weg alhier regelmatig kan reizen, is de diligentie dienst, sedert jaren door den heer Delen van Antwerpen ondernomen, gestaekt; de heer Van Gend, zyn vroeger medehandelaer, heeft denzelfden overgenomen en blyft ingevolge de concessien nog altoos twee diligentie diensten op Antwerpen en Turnhout aenhouden.

Jaermarkten.

Zie ons verslag over 1847-1848.

Levensbehoefsten.

Prys der granen.

Daer de aenhoudende duerte der granen, de bevolking in het algemeen zyn welzyn doet verliezen en bekommernis geeft, achten wy het niet onaerdig van in den volgenden staet, den middelbaren prys der granen, op onze markt verkocht, van verschillende jaren, op te geven.

Jaer.	Tarwe. Deveertel in B ^e C ^t .	Rogge. Deveertel in B ^e C ^t .	Garst. Deveertel in B ^e C ^t .	Boekweit. Deveertel in B ^e C ^t .	Aenmerkingen.
1782		5 09 3/4			
1783		5 09 1/2			
1784		5 18 3/4			
1783		5 15 3/4			
1786		5 12			
1787		4 05 1/2			
1788		5 12 1/2			
1789		4 09 3/8			
1790		4 10 3/4			
1791		5 08 1/2			
1792		5 11 1/2			
1793		4 02			
1794		5 12 3/4			
1795		4 17 1/2			
1796		7 16			
1797		3 18 1/4			

Van de Tarwe, Garst en Boekweit hebben wy geen prys gevonden.

1798 }
en }
1799 }
Hiervan hebben wy geen prys gevonden.

Per veertel in frances.

1800	15 47	9 21	8 40
1801	17 50	10 52	8 53 10 86
1802	10 95	12 96	9 90 9 89
1805			
tot			
1811			

Geenen prys gevonden.

Per hectoliter in frances.

1812	25 06 5/11	15 44 9/15	12 26 7/10	11 96 7/18
1813	21 44 5/13	10 71 25/58	11 28 11/28	11 77 1/3
1814	17 27 5/11	10 72 12/43	9 40 23/28	8 89 15/29
1815	18 58 1/10	12 90 23/26	9 10 12/15	10 22 1/16
1816	23 87	18 81 33/48	15 49 33/60	16 27 11/36

Per mudde in nederlandsch geld.

1817	17 56 7/10	11 65 1/6	8 54 7/12	9 47 9/10
1818	15 05 5/9	7 86 23/24	6 74 3/8	7 52 5/6
1819	9 15 33/48	6 78 17/24	6 58 10/24	6 59 17/24
1820	7 58 7/12	4 82 5/20	4 42 13/40	5 24
1821	7 89 1/2	5 55 1/2	5 29 1/4	5 77 1/2
1822	6 59 9/14	5 45 5/12	2 75 3/4	2 97 9/10
1823	6 90 7/12	4 71 11/80	3 75	5 91 1/4
1824	5 08 15/16	2 84 1/2	2 19 5/4	2 87 5/4
1825	5 55 1/6	5 08 5/96	3 44	5 59 11/32
1826	6 52 1/2	4 29 1/8	5 75 1/2	5 97
1827	8 51 2/6	5 86	4 24 3/4	4 85 1/2
1828	8 40 1/2	5 00 11/48	4 11 1/4	5 92 5/4
1829	10 67 1/2	5 41 2/3	4 49 3/4	4 27 1/18
1830	9 44 5/18	5 55 11/12	4 24 9/32	4 91 11/16
1831	11 50 2/3	6 75	5 37	5 53 5/4
1832	10 21 5/14	6 64 1/2	5 89 20/25	5 77 6/33 5 58 21/33

Haver.

Per hectoliter in frances.

1833	16 37 3/4	10 54	10 26 1/2	9 48	7 59
1834	15 69 10/32	8 53 3/32	8 58 13/18	8 09 25/30	5 02 2/3
1835	14 51 1/4	8 77 9/15	8 49 1/2	9 50 1/10	
1836	16 59 23/32	10 57 6/33	8 72 5/7	9 57 3/16	
1837	17 18 5/26	10 45 23/98	9 48 3/33	8 57 12/32	
1838	20 17 50/53	11 52 16/52	10 55 11/21	9 35 20/39	
1839	25 48 5/47	15 10 11/52	11 77 11/50	10 85 6/41	

1840	21 90 ⁵⁰ / ₁₀₀	12 91 ²¹ / ₁₀₀	11 23 ²¹ / ₁₀₀	10 79 7/56
1841	19 75	10 99 ²¹ / ₁₀₀	10 40 1/26	10 17 16/58
1842	22 48 ¹⁵ / ₁₀₀	15 22 ²¹ / ₁₀₀	9 93 ⁵⁰ / ₁₀₀	12 5 127/51
1845	19 74 ¹⁷ / ₁₀₀	45 37 ⁵¹ / ₁₀₀	40 33 ²¹ / ₁₀₀	10 12 16/17
1844	17 92 5/48	10 44 ³¹ / ₁₀₀	10 02 9/25	9 58 15/38
1843	19 28 ⁵⁰ / ₁₀₀	14 58 ¹² / ₁₀₀	11 44 1/21	11 85 1/22
1846	25 47 ¹² / ₁₀₀	19 11 7/45	15 27 ¹² / ₁₀₀	15 42 ⁵² / ₁₀₀
1847	29 12 7/38	19 88 ¹² / ₁₀₀	17 74	16 71 ¹⁰ / ₁₀₀
1848	17 09 5/16	10 71 2/48	10 19 ¹¹ / ₁₀₀	9 29 ¹⁰ / ₁₀₀
1849	16 08 1/47	9 72 ⁵⁷ / ₁₀₀	9 56 ⁵⁹ / ₁₀₀	8 80 9/59
1850	15 49 ⁵⁰ / ₁₀₀	10 71 ⁴⁸ / ₁₀₀	9 16 6/51	9 16
1851	15 88 ¹⁷ / ₁₀₀	11 60 8/52	9 69 ⁵⁸ / ₁₀₀	9 91 2/42
1852	20 54 ¹¹ / ₁₀₀	14 74 ¹³ / ₁₀₀	11 80 ¹¹ / ₁₀₀	11 19 ¹⁴ / ₁₀₀
1855	21 51 1/2	16 88 5/4	15 54 8/10	15 04 4/11
1854	51 09	25 10	15 95	16 19

Wanneer men de pryzen in vorenstaenden staet onschreven nagaet, dan zal men zien, dat gedurende een tydperk van 72 jaren, de middelbare prys van het koren (rogge) de minste is geweest in 1824, aen fr. 6-02 den hectoliter, terwyl hy, in 1791, de minste prys van al de andere jaren op fr. 6-21 de viertel kwam; dat de hoogste middelbare prys van de rogge, per hectoliter, is geweest in 1817, wanneer er groote mislukking of wel een bedorven oogst was, fr. 24-62. In het afgelopen jaer fr. 25-10, slechts fr. 1-52 minder.

Het is waerlyk moeilyk om te gelooven, men zoude het ten minste betwyfelen, wanneer een goedgekeurde en bevestigde achmoesenters en Heiligen Geestmeesters-rekeningen het niet aenduiden, dat nu dry eeuwen geleden, in 1555, de middelbare prys van de rogge was bepaeld, per viertel, op 21 stuivers; dat men alsdan een pond spek voor eenen halven braspenning (*) kocht, en eenen pot smout voor dry stuivers kon verkrygen.

In 1655 beliep de middelbare prys van de rogge per viertel op 2 gulden 10 stuivers 9 deniers, en in 1755 maer dry deniers hooger, 2 gulden elf stuivers de viertel.

Prys der boter.

De middelbare prys der boter, per kilogram, in het jaer 1854, op onze markt verkocht, is geweest fr. 1-82; en in 1855 maer fr. 1-74.

(*) Een braspenning deed 5 oorden.

Broodzetting.

De middelbare prys van het rogge brood is alhier in 1854 geweest fr. »-27 1/4 de kilogram; in 1855 fr. »-21 10/26; in 1852 fr. »-19 5/26; in 1851 fr. »-15 57/26; in 1850 fr. »-14 22/76; in 1849 fr. »-15 11/51; in 1848 fr. »-14 18/48 en in 1847 25 centimen.

Regtbank.

Aen het personeel onzer regtbank, dat geene verandering heeft ondergaen, is dit jaer eene onderscheiding wedervaren, door de benoeming van den heer W. F. J. Van Genechten, deszelfs voorzitter, tot ridder van het Leopoldus-order.

Koophandel- en nyverheids-toestand, opschorsingen en bankbreuken.

De koophandel en de nyverheids-toestand onzer stad is sedert ons lactste verslag, in het algemeen, omtrent dezelfde gebleven.

Het eigenlyk tykfabrick, een onzer oudste nyverheden, verbeterd niet, ofschoon er nog al poogingen door fabrikanten worden gedaen, om hun fabriack by den vreemden te doen kennen. Om dit doel te bereiken, hebben er dit jaer nog dry onzer fabrikanten, namelyk: de heeren P. J. Verheyen, Marynen-Vues en Van Dooren, onder dit firma, tyken van verschillenden aerd en streep, naer de tentoonstelling te Parys, gezonden.

De verkoop der katoene tyken vermindert ingelyks.

Sedert enigen tyd zyn er alhier nog al veel russias voor buitenlandsche verzendingen gefabriceerd, en het maken van een zeker linnen voor zakken voor guano bezigt thans verschillende wevers.

De fabricatie van kuipers-katoenen vergroot nog altoos; en, onze fabrieken van siamoisen, cotonetten, enz., enz., blyven nog altoos, ofschoon met kleine verdiensten, tegen hunne mededingers van Vlaenderen werken.

De uitvoer van kanten buiten 's lands is niet zoo merkelyk geweest, als in het vorig jaer.

Het is ons intengende aengenaem van te kunnen zeggen, ten minste wanneer men het getal werklieden in aanmerking neemt, die de heeren Glénisson en Van Genechten en Brepols en Dierckx Zoon, in hunne fabrieken van gekleurd papier, kaertmakeryen, enz., enz., bezigen, deze nog altoos in bloei en belangrykheid blijven winnen.

Van genoemde fabrikanten zyn er insgelyks verschillende, hunner voortbrengsels in de tentoonstelling te Parys te vinden.

Al onze garen- en linnenbleekeryen hebben dit jaar veel gewerkt, ofschoon de concurrentie onder hen, dezelfde blijft.

De aenhoudende duerte der levensmiddelen doet het vertier van onze brouweryen steeds verminderen.

De verzendingen en het verkoop van onze zoutziedery is nagenoeg hetzelfde. Dat van onzepepziedery blijft nog altoos verbeteren.

Onze huidevetteryen blijven by voortdurend vele verzendingen doen.

Wyders dient het ons tot genoegen van geen gewag te moeten maken van opschorsingen of bankbreuken in onze stad.

Verschillende voorwerpen.

Wy kunnen over het jaartal 55, niet zoo als in ons laatste verslag van 54, spreken. Men oordeelt of niet.

De bescherming die onze stad genoot, en de wederwaerdigheden die haer te beurt vielen, zyn by het doorzien onzer archieven in 1554, 1655 en 1755, opvolgend nu gunstig en dan rampspoedig.

In 1555, en niettegenstaende dat de regering der gouvernante der Nederlanden, Maria koninginne douariere van Hongariën, vrouwe van Turnhout, alstoen bekoemmerlyk was, door den oorlog dien de Fransche koning aen keizer Karel den V., haren broeder, aendeed, en dat de Franschen vele verwoestingen en wreedheden pleegden, in een gedeelte der provincien die huyr ryk aenpaelden, als namelyk te Cambresien en in de omstreken

van Charlemont, Hesdin en Philippeville (*), kwam de gemeide koningin evenwel, van tyd tot tyd, nog haer kasteel alhier bewoonen. Het was te Turnhout, dat van alle groote steden afgezonderd, en door kwade zandwegen, om zoo te zeggen afgelegen was, dat hare Majesteit rust en genoeggen zocht. En, zy mocht ook daer, door een zeker getal trouwe dienaren omringd, en beveiligd door eene bevolking die haer aenbad, rust vinden, en hetzy op de jacht, waervan zy eene groote liefhebster was, hetzy in het verkiezen van gunsten, of wel op hare hoven en in hare bosschen, waer zy gedurig veel liet werken, genoeggen smaken.

Wy zouden al te langwylig moeten zyn, om de voordeelen die onze stad door haer bekwam, hier aen te halen, wy willen ons by het jaartal 55 beperken.

Wy hebben reeds onder den titel: *Openbaer onderwijs*, doen zien, dat door haer toedoen in 1555 er ook eene waelsche (fransche) school alhier werd opgericht. Delatynsche scholen bestonden alhier sedert onheugelyke tyden.

Het is ook ligtelyk te veronderstellen, dat H. M. de voornemens van haren doorluchtigen broeder, keizer Karel den V. over zyne *abdicatione* die hy den 25^{en} oktober ten voordeele van zynen zoon Philippus deed, niet kende, of ten minste haer vertrek in het opvolgend jaar niet voorzag. Immers zy zoude in de maend juny niet aen de wethouderen der vryheid aenzocht hebben, om 9 hunderen *croûtes*, gelegen tegen over haren eigendom achter Oud-Turnhout (de Koninginnehoeve) als *proefland* in te nemen, met het inzicht van deze aen hare hove te vervoegen.

De wethouderen, die aen Haer Majesteits verzoek spoedig voldeden, verklaerden in den akt van afstand, dd.

(*) *Cambresis* omtrent 6 uren van Kameryk, alwaer den franschen veldmaerschalk de St. André eerst de geheele bevolking: mannen, vrouwen en kinderen over de kling deed springen, en alles afbrandde. Volgens de historie bleef daer noch kat noch hond. *Charlemont*, thans eene fransche versterking in het departement van Ardennes, na den naem van keizer Karel, en *Philippeville* (in ons land, ter gedachtenis van zynen zoon Philippus in 1555 gebouwd). *Hesdin*, nu eene sterke stad van Frankryk (Dep. de Pas de Calais).

19 juny, 1555, dat zy deze vronte aen de potterye aen de herbane van Arendonck en de Pottershoeve gelegen en met tien steenen palen af te perken, ten geschenke gaven *uyt consideratie der goede protectie en benevolentie by haer Majesteit der Vryheyt en de ondersaten bewesen*, nogtans op voorwaerde dat *H. M. hare Oiren en opvolgers zal en zouden onderhouden de voornoemde herbane losselyck en vruchtbaer en de reparatien van de bruggen daer toe dienende.*

Het was ook in het voormelde jaer dat de meerge- noemde keizer, zyne zuster en Philippus, den II^{en} zyne moei (tante) op haer kasteel kwamen bezoeken.

De handel en nyverheid was in de Vryheid in bloei; de burger genoot welzyn; het arbbestuer had geene be- stedelingen dan *lazarussen en weezen*, en de behoefligen die van de H. Geest-kamer genoten, werden mildelyc bedeeld. De H. Geestmeesters kochten in meergemeld jaer, voor de te doene bedelingen aen de behoefligen, *twintig vette varkens* van verschillende persoonen, voor de totale som van 165 rinsguldens 9 stuivers 5 oorden.

In 1655 was het geheel anders. De oorlog dien Spanje tegen Frankryk had af te weren, vroeg opofferingen. Men begon eerst met eetwaren te doen aenvoeren. Het land van Turnhout was volgens de bevelen van den aertshertog Leopoldus, dd. 12 mei, verpligt 900 zakken graen te leveren.

Vervolgens en zoo als men onder den titel: *Milicie* heeft gezien, werden er den 4^{en} augustus 's lands verweorders gevraegd. En in de maend september moest het voornoemd land van Turnhout 100 wel ingespanne wagens en 500 werklieden leveren voor het aenvoeren van fassinen of takkebossen en palissaden van het Sonienbosch naer Brussel, dat men alstoen zeer versterkte.

De gemelde werklieden verkregen een loon van 15 stuivers per dag.

In dezelfde maend september vernam men dat er reeds eenige duizende gevlugte landbouwers met hunne vrouwen en kinderen van Artois en Henegouwen over deze zyde van Mechelen waren aengekomen, die volgens de voorschriften van Z. M. in optogt naer de Kempen waren.

De bevelbrieven van 7 october en daeropvolgende in 's konings naem aen den Drossaerd van Hoogstraeten en den hoofdschout te Turnhout gezonden, bevestigden dit en waren al te uitdrukkelyk. Men beval aen deze vlugtelingen huisvesting, eten en drinken en voeder voor hun vee te geven.

Het getal der vlugtelingen, welke de landen van Turnhout en Hoogstraeten moesten herbergen, wierd niet opgegeven, doch men zegde dat zy 224 paerden, 525 hoornebeesten, 825 schapen en 115 varkens medebragten. Ook was er by de genoemde bevelen besproken, dat de bewooners, by wie de vlugtelingen wierden ghebergd tot nader orde de helft der profyten van de hoornebees- ten zouden genieten.

De welhouderen van onze stad *protesteerden* tegen dezen zwaren last, en deden kennen dat de vryheid en lande van Turnhout aen Hare Hoogheid Amelia, Prin- cesse Douariere van Oranje toebehoorde; dat dezen lande ten verzoeke van de genoemde Princesse was opgenomen en gesteld in byzondere *sauvegarde* van Z. M. keizerlyke hoogheid (*) en van Z. Exc. den grave van Toensalda, medebrengende: van binnen de genoemde Vryheid en lande niemand te logeren zonder byzonder bevel van Zyne Hoogheid, enz.

Ofschoon de Prinsesse Amelia van Oranje, dieten dien tyde Duitschland bezocht, reeds te Cleef was aengeko- men om verder hare reis naer onze stad voort te zetten, ten einde op haer kasteel aldaer eenigen tyd te verbly- ven, werden nogtans de heeren rentmeester Pauli en den licenciat schepen Clymans, gelast hare Hoogheid te gemoet te ryden en van de voormelde zaken berigt te geven.

Deze heeren volbragten hunnen last, en gaven den 15^{en} october daerop volgende in de zitting van den raed van den lande van Turnhout, verslag over hunne gedane verrigtingen. alsmede van den brief dien de Princes aen zyne keizerlyke Hoogheid had gezonden ten einde van

(*) Wy hebben deze *Sauvegarde* het verledene jaer medegedeeld.

exemptie van de logementen van de gevluchte huysluydens en andere volcken, soo van oorloghe als andersints.

De voormelde heeren Pauli en Clymans vertrokken vervolgens naer Brussel, en bekwamen door den invloed der Princes van Oranje en de hulp van zekere ministers de verlangde *exemptie*. Men kan oordeelen hoeaengenaem deze tyding was, en er werd niet zonder redenen op den 26^{en} december besloten, dat de heer secretaris zoude gelast worden eenen brief van dankzegging aen hare Hoogheid te schryven, en aen de voorbedoelde ministers *eene courtoisie van omtrent 500 guldens te doen*.

In 1755 moest onze stad, wel is waer, geene militaire prestatien doen, maer had dry processen te onderstaen, namelijk: 1° Dat over de *patrasliende* (aerdappeltiende) sedert eenige jaren ingelegd, werd nu met drift door het *exempt capittel* voortgezet, doch zag er later van af. 2° Dat waerby de abdy van Tongerlo aen haevens den eigendom van 2700 hunderen heiden eischte, en welke zy meende te verkrygen, door dien dat zy de hoop koesterde, dat de hertog de Sylva de Tarouca, zyne toestemming tot ververing aen de vryheid zoude hebben geweigerd. De Abdy bedroog zich nogtans grootelyks, want op het eerste verzoek der wethouderen, verkregen deze Z. Ed. bewilliging (*) welk een *desislement* voor gevolg had; en 3° dat tegen het klooster van Corsendonck, dat andermael weigerde eenige gemeine belastingen te betalen, ofschoon het verschillende keeren, door halsstarrigheid voor dezelfde redenen, plunderingen enz. in de vorige oorlogen had te betreuren gehad.

Een ander ongeval, dat men later waerschylyk dikwyls heeft beklagd, deed zich verder in gemeld jaer op. Het gouvernement om zyne uitgaven te dekken, eischte nieuwe belastingen, namelijk: het *amortisatie* regt op de onroerende goederen der godshuizen en andere liefdadige gestichten, die vroeger aen geene lasten onderworpen waren.

Onder voorwendsel dat dit regt voor het armwezenhuis en de tafels van den huisarmen en den H. Geest wel

(*) Zie bylage n° 3.

op B. C. 7965^b beliep, werd er den 6^{en} augustus besloten, van de hemagtiging te vragen om hunne onroerende goederen publickelyk te mogen verkoopen. Men verkreeg deze gevraegde hemagtiging den 25^{en} derzelfde maend, en verschillende goede landten, weiden en bosschen werden vervolgens om zoo te zeggen voor niet verkocht.

Het Gasthuis had eene gelukkigere inspraek gevolgd; betaelde het gevraegde regt, en behield ook zyne goederen.

Nu wy de jaren 55 van de dry voorgaende eeuwen in vergelyking hebben gesteld, moeten wy UEd. nog andermael over de scheiding van Oud-Turnhout met onze stad onderhouden.

Het verledene jaer deden wy u voorloopig kennen, dat de ontwerpen, die de commissie van de scheidingsgezinden, van de kolieren der te verdeelen gemeentebelastingen en begrootingen van het plaetselyk en van het armbestuer der nieuwe ontworpen gemeente, had opgemaakt, opgal van met fr. 4,864-52 hare gemeentete kunnen bestieren, en met fr. 1800^b de uitgaven van het armbestuer dekken.

Later tyd zyn de voormelde stukken aen uwe beoordeeling onderworpen. En, alhoewel Gyl. het met ons allen eens waert; en men zonneklaer heeft doen zien, dat zy voor de bestiering der ontworpeno gemeente meer dan 17,000 franken noodig hebben, en met geen 7,000 franken in de noodwendigheden van het armbestuer, voor 366 behoefstigen, konden voorzien, heeft nogtans de provinciale raed met 18 tegen 12 stemmen en 6 onthoudingen, voor de scheiding een gunstig advies uitgebragt.

Wy zullen nu de verdere beslissing van de wetgevende Kamers afwachten.

Hoe de uitspraek hier over ook zy, zal het immers altyd voor ons eene voldoening zyn, van te kunnen zeggen: het kollegie en de gemeente-raed hebben hunne plicht gekweten, het belang aller inwooners voorgestaen, zelfs dat van de scheidings-vragers behartigd.

Ten slotte, Myne Heeren, wy vermeenen aen onze jaerlyksche taek te hebben voldaan, en het baert ons genoegen, aen UEd. onze dankbaerheid voor uwe raed-

gevingen en medewerking andermael te kunnen her-nieuwen. Wy vleijen ons nogmaels, dat UEd. ons andermael vertrouweylyk, voor al wat stads belang en burger welzyn aengaet, zult ondersteunen.

Aldus gedaen en voorgelezen in de openbare zitting van den gemeente-raed der stad Turnhout, datum als boven.

Ter ordonnantie:

De Secretaris,

P. J. HEUVELMANS.

De Burgemeester,

J. A. A. DIERCKX.

... van Turnhout ...

BYLAGEN.

N. 1.

« Alsoo der Co. Majt Vrouwe van Turnhout ter gemeeynder welvaert heeft geliefte te versiene van goede regimente der scholen soo der grooter schoole soo de Walsche schoole aengaende ende geordonneert heeft voor den tyt van twee jaren ten onderhoudt van de schoolmeesters dese navolgenden loon. Soo zal hun eeniegelyk zyn jongen oft kinderen schoole seynden sellen oft fuegen dien te betalen Te weten in der grooter schoolen van eicken van binnen des jaers twelf stuvers van buyten sesthien stuvers ten vier hooghe tyden een oort stuvers met den vierendeel jaers't voors. schoolghelt te betalen.

Item den Walschen schoolmeester want hy anders eegen bate of onderhoudt en heeft dan hem van der Vryheyt toegeveueght wordt is by der Vryheyt 't zyn aennemen toegeveueght dat hy zal van den binnen Kynden hebben XX stuvers sjaers daer aff van de knechtkens de selve zal den rector van der grooter scholen geven en de betalen voor recognitie sjaers twee stuvers all ten vierendeel sjaers te betalen. Ende van de buyten Kynden dat hy kan.

Item aen den genen die sondaeghs en des heyligodaeghs ter scholen comen zullen halven loon den schoolmeester betalen daer op de selve zal den jongeren leeren Walseh spreken, ende sryven, leeren cyfereh en leggen, den cleyn jongeren het cleyn gebet Confitoor en de seven psalmen.

Item in gebreke van betalinge zullen de schoolmeesters den ouders oft meesters van den Kynden doen dach

maken voor schout en scepen met eender boeten ten cost van den gebrekelycken den welken men als gebeurlyck recht daer op zonder treyn oft dilayce zal recht doen en tot betalinghe bedwingen.

Item soo wanneer de jongeren ter schoolen hebben geweest alle houden die ouders alsulcken thys zal den schoolmeester voor een vierendeel jaers schuldich zyn te betalen.

Item want de voors. schoolmeesters die nu ter gemeynder welvaert van der Vryheyt en alzo onderpouvoir (gezag) der Vryheyt behooren te stane, zoo wie den voors. schoolm^r overloop doet in woorden of in wercken zal men die daer aff corrigeren na gelegentheyt des daets all oft hy onder eedt van der Vryheyt staende gedaen hadden. Ende daerom oft hem iemand van de ingesetenen jegens den schoolmeesteren beclaeghde, zullen tselve aen de heeren van den Capittelle oft schouteth scepen der Vryheyt te kennen geven, om tselve met goede reden ende gevueght gebetert te worden.

Publiceert aldus mette sondaeghs gebode, op den 14 Augusty 1555.

N. 2.

BY DEN CONINCK

Lieve en welbeminde, Alsoo tot conservatie van dese onse Oostnederlanden, en onse goede ondersaten, ten hoogsten needsackelyk is, te velde te brengen competent getal van gewapende mannen, om te wederstaen den inval, die den vyant op handen heeft tot generale desolatie en verdruckinge, der selver onse goede ondersaten, soo hebben wy goet ende needsackelyck gevonden, op de generaliteit ons lants en hertochdom van Brabant, te lichten het getal van twelf duysent gewapende mannen, om ter assistentie van de gene die hun sullen vuen uit andere provincien van onse gehoorsaemheyt neffens ons leger, tegenwoordig te velde synde, aen het quaet voornemen van den vyant soodanige resistentie te

doen, dat daer uyt vastelyck te hopen sal staen, het gevolg van eenen soo lang gewensten Vrede, en Daeromme en sult niet naerlaten, in de respectie dorpen van u district, sonder eenich vuytsel gereet te houden het getal van dry duysent mannen, welgewapent met roer ende syde geweer om te marcheren daer hun sal worden geordonneert, en des en blyft niet in gebreke, op pene van privatie van u officie en andere arbitrale pene tot laste van onwillige defaillianten want ons alsoo gelieft, en die gemeyne rust en welvaert sulcx s vereysschende;

Lieve en welbeminde, onsen h^r Godt sy met u.

Geschreven in onse stadt van Brussel den vierde Aug^r 1655.

Was gep^t Assel V en onderteekend G. Van Gindertalen.

Het opschrift was: Onsen lieven en welbeminde die schouteth onser stadt van Antwerpen Marckgrave's lants van Ryen etc.

Voor het hycen brengen van die 5,000 mannen moesten er geleverd worden door:

Turnhout	180	mannen.
Arendonck	58	»
Weelde	55	»
Poppel	53	»
Ravels	21	»
Baerleherzog	24	»
Gierle	42	»
Lille	59	»
Wechel en Vlimmeren	20	»
Beersse	28	»
Vosselaer	41	»
Merxplas	50	»
Zamen	523	»

De quote van Rumpst en Boom, Stabroeck, Wilmarsdonck en Borgvliet was nog niet bepaeld.

— 60 —

N. 5.

à Penzing, ce 25 de juin 1753.

A Messieurs les Magistrats de la ville de Turnhout.

Messieurs,

Comme je me fais constamment un vrai plaisir de me prêter à tout ce qui peut intéresser vos droits et votre bien être, je n'ai point balancé dès la réception de votre lettre du 5, à faire expédier l'acte de consentement qui en fait l'objet, et qui vous parviendra sans doute avant la présente par le canal de M^r le Tresorier General de Neny; il ne me reste donc Messieurs, qu'à vous assurer de nouveau que je suis parfaitement

Votre affectionné serv^r(signé) Le Duc de Sylva Tarouca et de
Turnhout.